

УДК: 343.985(477)

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-358>

Анатолій Федотович Волобуєв

Кафедра кримінально-правових дисциплін
Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
Дніпро, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-9419-7446>

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ВЧЕННЯ ПРО ОСОБУ ЗЛОЧИНЦЯ В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВИМІРІ

Анотація. *Визначено місце особи злочинця в механізмі вчинення кримінальних правопорушень, який є спільним об'єктом вивчення для кримінального права, кримінології, кримінального процесу і криміналістики. Поняття «злочинець» розглядається щодо особи, яка має стійкі антисоціальні установки на досягнення особистих цілей. Метою статті є визначення елементів криміналістичного вчення про особу злочинця та його міжпредметних зв'язків. На основі аналізу чинного кримінального й кримінального процесуального законодавства України та наукових публікацій визначені кримінально-правовий, кримінологічний, кримінально-процесуальний і криміналістичний аспекти вивчення особи злочинця та їх зв'язок між собою. Використані методи наукового дослідження: діалектичний, історичний, системно-структурний, формально-юридичний і методи формальної логіки (аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування). Доведено, що криміналістичне вчення про особу злочинця нерозривно пов'язано з відповідними положеннями кримінального права, кримінального процесу і кримінології. Характер такого зв'язку визначається співвідношенням матеріального й процесуального права, в яких сформульовані завдання покликані вирішувати кримінологія і криміналістика. Накопичені кримінологією і криміналістикою відомості про особу злочинця біологічного і соціально-психологічного характеру використовуються для вирішення близьких, але різних завдань. Якщо кримінологічне вчення про особу злочинця орієнтовано на його використання для усунення чи нейтралізацію детермінантів злочинної поведінки, то криміналістичне вчення має наступні елементи, що зумовлюють вектори їх практичного застосування в кримінальному провадженні: 1) реєстрація засуджених злочинців із метою використання облікових відомостей для ідентифікації особи і кримінально-правової кваліфікації її діянь, визначення виду і міри кримінального покарання; 2) складання суб'єктивних портретів невідомих злочинців (словесного, композиційного, мальованого, соціально-психологічного) для їх розшуку та ідентифікації; 3) визначення закономірного зв'язку біологічних і соціально-психологічних рис злочинців з іншими елементами механізму злочинної діяльності (вибору виду злочину, місця і часу вчинення, жертви, способу, слідів); 4) вивчення особи підозрюваного під час проведення слідчих (розшукових) дій і використання отриманих відомостей для обрання тактики їх проведення, прийняття процесуальних рішень.*

Ключові слова: *кримінально-правова характеристика особи; кримінологічна характеристика особи; криміналістична характеристика особи; механізм злочинної діяльності; кримінальна антропологія; кримінальна психологія.*

Anatoly F. Volobuev

Department of Criminal Law Disciplines
Dnipro State University of Internal Affairs,
Dnipro, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9419-7446>

CRIMINALISTICS THEORY OF THE PERSONALITY OF A CRIMINAL IN AN INTERDISCIPLINARY DIMENSION

Abstract. *The place of the criminal in the mechanism of committing criminal offenses is determined, which is a common object of study for criminal law, criminology, criminal process and forensics. The concept of «criminal» is considered in relation to a person who has persistent antisocial attitudes towards achieving personal goals. The purpose of the article is to determine the elements of the forensic doctrine of the criminal and its interdisciplinary connections. Based on the analysis of the current criminal and criminal procedural legislation of Ukraine and scientific publications, the criminal legal, criminological, criminal procedural and criminalistics aspects of studying the personality of a criminal and their relationship to each other have been identified. The methods of scientific research used are: dialectical, historical, systemic-structural, formal-legal and methods of formal logic (analysis, synthesis, induction, deduction, abstraction). It is proved that the criminalistics doctrine of the identity of the criminal is inextricably linked with the relevant provisions of criminal law, criminal procedure and criminology. The nature of such a connection is determined by the relationship between substantive and procedural law, in which the formulated tasks are designed to be solved by criminology and criminalistics. The information about the personality of a criminal of a biological and socio-psychological nature accumulated by criminology and criminalistics is used to solve similar, but different tasks. If the criminological doctrine of the personality of a criminal is focused on its use to eliminate or neutralize the determinants of criminal behavior, then the criminalistics doctrine has the following elements that determine the vectors of their practical application in criminal proceedings: 1) registration of convicted criminals in order to use accounting information to identify a person and the criminal-legal qualification of his actions, determine the type and degree of criminal punishment; 2) compilation of subjective portraits of unknown criminals (verbal, compositional, drawn, socio-psychological) for their search and identification; 3) determination of the natural connection of biological and socio-psychological features of criminals with other elements of the mechanism of criminal activity (choice of the type of crime, place and time of commission, victim, method, traces); 4) study of the suspect's personality during investigative (detective) actions and use of the information obtained to choose tactics for their conduct, making procedural decisions.*

Keywords: *criminal-legal characteristics of a person; criminological characteristics of a person; criminalistics characteristics of a person; mechanism of criminal activity; criminal anthropology; criminal psychology.*

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена тим, що особа злочинця¹ займає ключове місце в механізмі вчинення злочинів, який є спільним об'єктом вивчення для кримінального права, криминології, кримінального процесу й криминології. У даному аспекті ці науки вирішують наступні завдання: визначення ознак суб'єктності в кримінально-правових відносинах; встановлення винної особи й притягнення її до кримінальної відповідальності; доказування обставин вчинення кримінального правопорушення; застосування до винної особи кримінального покарання як засобу індивідуальної й публічної превенції. Відтак особа злочинця знаходить відображення в науках кримінально-правового блоку в обсязі тих завдань, які вирішуються названими науками. Безсумнівним є те, що їх відповідні концептуальні положення повинні мати відповідні міжпредметні зв'язки стосовно вивчення особи злочинця.

У дослідженнях іноземних науковців особа злочинця розглядається як сукупність антисоціальних рис особистості, якими володіють злочинці або потенційні злочинці [1]. Серед учених існує точка зору, що за відсутності впевненості в тому, що якась окрема риса особистості гарантує її злочинну поведінку, все ж таки є підстави вважати, що існують певні риси, які можуть збільшити ризик їх злочинного прояву [2]. Окремою досить актуальною проблемою є визначення соціально-психологічного профілю невідомого злочинця в справах про особливо тяжкі злочини [3]. Певні аспекти вивчення особи злочинця в публікаціях іноземних авторів знайшли відлуння й у дослідженнях вітчизняних науковців: визначення антроподжерельної інформації [4, с. 76–122]; узагальнення типологічних рис злочинця в криминології [5, с. 44–55]; визначення психологічних методів впливу під час вивчення особистості підозрюваного [6, с. 159]; використання криминологічного профілювання [7] тощо. Проте проведені дослідження мають вельми розрізнений характер без визначення зв'язків між концептуальними положеннями в контексті предметів і завдань наук кримінально-правового блоку.

Мета даної роботи полягає у визначенні елементів криминологічного вчення про особу злочинця та його міжпредметних зв'язків, що є актуальним як у теоретичному плані, так і в практичному використанні в кримінальних провадженнях. Для її досягнення вирішувалося завдання історичного аналізу напрямків формування й розвитку вчення про особу злочинця та змісту його окремих елементів.

¹ Поняття «злочинець» використовується тільки щодо особи, яка має стійкі антисоціальні установки на досягнення особистих цілей суспільно-небезпечним способом. Відтак передбачається систематичність кримінальної поведінки особи, яка за рівнем небезпечності досягає рівня злочинної діяльності, й зумовлює формування її типових рис. Саме ця обставина використовується для визначення типових антропологічних і соціально-психологічних рис особи в науках кримінально-правового блоку.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

У дослідженні використані матеріали й застосовані загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, які забезпечували досягнення поставленої мети і вирішення відповідних завдань.

Матеріалами дослідження є чинне кримінальне й кримінальне процесуальне законодавство України, а також наукові праці українських і зарубіжних учених, що стосувалися формування криміналістичного вчення про особу злочинця, його елементів та використання накопичених знань у кримінальному провадженні.

Методологічну основу складають: діалектичний метод, відповідно до якого особа злочинця розглядається як єдність і суперечливість антропологічних, соціальних і психологічних рис, пов'язаних зі злочинною діяльністю; історичний метод пізнання дозволив визначити тенденцію в еволюції наукових поглядів щодо формування криміналістичного вчення про особу злочинця, його елементів та міжпредметних зв'язків; системно-структурний метод використано для визначення елементного складу криміналістичного вчення про особу злочинця та напрямків використання в кримінальному провадженні; формально-юридичний метод застосовано для аналізу положень кримінального права щодо суб'єкта кримінальних правопорушень, кримінального процесуального права – для аналізу обставин, що підлягають доказуванню й пов'язані з особою обвинуваченого; методи формальної логіки (аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування) використовувалися при опрацюванні нормативно-правових актів і наукових публікацій.

Використання даних методів забезпечило належну обґрунтованість висновків і пропозицій щодо визначення елементного змісту криміналістичного вчення про особу злочинця та його міжпредметних зв'язків.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Для кримінального права особа злочинця є об'єктом дослідження через призму формування ознак для визнання її суб'єктом кримінального правопорушення – фізична особа, осудність, вік (ст. 18 КК України). Поряд із загальними ознаками суб'єкта визначаються й додаткові ознаки, які надають підстави для притягнення особи до кримінальної відповідальності за правопорушення зі спеціальним складом (спеціальний суб'єкт) [8]. Дотичним до цієї проблематики є й інститут співучасті. На цій основі формується кримінально-правова характеристика особи щодо різних видів кримінальних правопорушень [9; 10]. Вона містить найбільш загальні ознаки суб'єкта кримінальних правопорушень біологічного та соціального характеру, які є базовими при вирішенні питання притягнення до кримінальної відповідальності. Ці положення є визначальними для кримінального процесу, де вони реалізуються у вигляді обставин, пов'язаних із особистістю обвинуваченого, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні (пункти 2 і 4 ч. 1 ст. 91 КПК України).

Найбільшій деталізації характеристика особи злочинця отримала в кримінології й криміналістиці, формування і розвиток яких відбувалися поряд й у тісно-

му зв'язку між собою. Очевидно, що це було зумовлено близькістю завдань, що вирішувалися цими юридичними науками. Як зазначає С. Ф. Денисов, у кримінологічній теорії особа злочинця пов'язується з низкою питань, що розкривають не лише основні детермінанти злочинності, а й особливості злочинної поведінки, властивостей особи та її мотивації. На основі таких досліджень формуються наукові розробки механізму злочинної поведінки особи [11, с. 152]. Але ця сторона кримінальної діяльності є актуальною й для криміналістики. У зв'язку з цим варто підкреслити, що при дослідженні багатьох концептуальних положень кримінально-правових наук щодо особи злочинця досить продуктивним є відстеження історії їх формування й трансформації.

Видається, що в контексті даної проблематики особливий інтерес представляють роботи «великих італійців» Чезаре Беккарія і Чезаре Лоброзо, ідеї яких суттєво вплинули на розвиток не тільки вчень кримінального права, а й зумовили появу нових пов'язаних із ними напрямків наукових досліджень у XIX – XX століттях [12; 13]. О. М. Джужа цілком обґрунтовано додає до них й австрійського вченого-правника Ганса Гросса, який визнається не тільки фундатором криміналістики, а й видатним ученим у галузі кримінального права, кримінології, кримінальної психології [14]. Але при їх аналізі й оцінці потрібно враховувати, що ідеї правників-мислителів у радянські часи зазнали негативної оцінки й суттєвого перекручування під впливом ідеологічних штампів, для яких характерним було застосування терору як методу управління всіма сферами суспільного життя, у т.ч. розвитком юридичних наук [15]. Під тиском загрози звинувачення в поширенні «контрреволюційних» і «буржуазних» ідей та неминучої втрати свободи й навіть життя вітчизняні вчені були змушені відмовитися від окремих напрямків досліджень. До них, зокрема було віднесено вивчення злочинної діяльності та особи злочинця, що входило в предмет не тільки кримінології, а й криміналістики. Увага зосереджувалася тільки на розробці концепцій, які відповідали пануючим ідеологічним установкам (у крайньому випадку не суперечили їм). Немає сумнівів у тому, що така тенденція створила «ефект колії» у свідомості багатьох поколінь правників, коли негативні оцінки минулого й накладене «табу» на певні дослідження продовжували існувати й сприйматися як незаперечна істина.

Видається, що в даному контексті заслуговує аналізу криміналістичне вчення про ознаки зовнішності людини (криміналістична габітологія) та його використання під час досудового розслідування. Зокрема, Чезаре Лоброзо досліджував особу злочинця через призму припущення щодо існування закономірних зв'язків між біологічними нахилами певних осіб до вчинення злочинів окремих видів (вбивств, крадіжок, зґвалтувань, шахрайств) та їх антропологічними ознаками. У зв'язку з цим учений констатував появу й бурхливий розвиток окремої наукової галузі кримінальної антропології [13, с. 169–174]. Цю ідею використовував і Ганс Гросс, який вважав кримінальну антропологію наукою про духовні та фізичні прояви людини у зв'язку зі злочином і розглядав її в поєднанні з криміналістикою. Він закликав досліджувати злочинців, збирати відомості про них і визначати

їх характерні особливості та зв'язки із вчинюваними ними злочинами [16, с. 84–90]. Тобто йшлося про встановлення закономірних зв'язків біологічних (антропологічних) рис злочинців та їх поведінки з механізмом вчинення ними злочинів. У зв'язку з цим у використанні кримінальної антропології можна виділити статичний і динамічний аспекти. Статичний аспект полягає у визначенні антропологічних даних, характерних для злочинців окремих категорій (антропологічний портрет злочинця). Динамічний аспект проявляється в установленні закономірного зв'язку антропологічних рис злочинців певної категорії з вибором виду злочину, жертви, способу, місця і часу вчинення.

Потрібно зазначити, що Чезаре Лоброзо не стверджував, як зазначається в окремих сучасних публікаціях, що причини злочинності зосереджені не в суспільних умовах, а лише в самому злочинці [17, с. 250]. Навпаки, він писав про причини впливу на кількість окремих видів злочинів таких соціальних факторів, як скупченість населення, неврожаїв, цін на хліб, падіння заробітної платні, вживання алкоголю й наркотиків, сімейного стану тощо [13, с. 52, 77, 91, 95, 159]. Вчений не стверджував існування жорсткої залежності між анатомічними особливостями, фізіологічними й психологічними властивостями індивіда і вчиненням злочинів. Погоджуючись із думками своїх чисельних колег про расовий та етнічний вплив на той чи інший вид злочинності, він підкреслював, що виведені типи злочинців можуть виявлятися далеко не в усіх спостереженнях, вони рано чи пізно проявляться, але тільки при певних умовах [13, с. 169–174].

Сучасна галузь криміналістики, яка отримала назву габітології (*gabitus* – зовнішність, *logos* – наука) увібрала в себе окремі положення кримінальної антропології. Але вона зосередилася лише на її статичному вимірі. Спочатку це були наукові праці й практика французького антрополога й криміналіста XIX – XX століть Альфонс Бертільйон [18]. Розроблена ним методика формування антропометричного портрету конкретного злочинця отримала назву «бертільйонаж» і використовувалася для обліку злочинців та їх ідентифікації та проіснувала до формування дактилоскопії. У сучасному вигляді криміналістична габітологія являє собою вчення про ознаки зовнішності людини, які використовуються не тільки для обліку злочинців, їх розшуку та ідентифікації, а й для обліку та ідентифікації трупів невідомих осіб, а також безвісти зниклих. Ознаки зовнішності людини класифікуються на антропологічні (анатомічні), динамічні (функціональні) і супутні з окремим виділенням особливих та яскравих прикмет. Їх практична реалізація здійснюється шляхом створення й використання в оперативно-розшуковій діяльності поліції словесного портрету й суб'єктивних композиційних або мальованих портретів невідомих злочинців для їх розшуку та ідентифікації.

Відносно новою і, як видається, більш актуальною на сьогодні формою використання відомостей про злочинця є розроблення соціально-психологічних портретів вбивць, насильників, шахраїв та ін. Вона ґрунтується на встановленні закономірних зв'язків і залежностей особи злочинця та його поведінки з особою жертви (потерпілого), обраним способом злочину та його слідами, що, як цілком

обґрунтовано відзначає В. А. Журавель, віднесені до предмету вивчення криміналістики [19, с. 234–236].

Вважається, що розроблення методики формування соціально-психологічних портретів (профіль) найбільш небезпечних злочинців було започатковано працівниками ФБР США у 80-х роках минулого століття. У першу чергу це стосувалося серійних вбивць [20]. В її основу покладалися відомості про спосіб і місце вчинення злочину, характерні для нього сліди, особистісні риси жертви тощо. Щодо особи злочинця спочатку використовувалися ймовірнісні його характеристики, які після розкриття злочину могли бути скориговані достовірними даними, отриманими під час досудового розслідування. В результаті можна було сформувати певний тип (профіль) злочинця, який включав у себе вікову групу, расову чи етнічну приналежність, сімейний стан, взаємини з жертвою, соціальний статус, рівень загального розвитку та освіти, сексуальність, наявність кримінального досвіду тощо. Такий масив інформації надавав можливість у кожному конкретному випадку визначити соціально-психологічну групу, серед якої потрібно було відшукувати злочинця з наступною його ідентифікацією.

Використання такого підходу є відображенням динамічного аспекту в установленні закономірного зв'язку антропологічних, соціальних і психологічних рис злочинців певної категорії з механізмом учинюваних ними злочинів. Немає сумнівів у тому, що розроблення соціально-психологічних портретів злочинців є нічим іншим, як продовження досліджень Чезаре Лоброзо, який намагався типізувати злочинців на основі наукових уявлень свого часу. Цей метод намагаються використовувати й в Україні [21; 22]. Значні перспективи в цьому напрямку відкриває використання комп'ютерних технологій, зокрема штучного інтелекту. Він суттєво допомагає в аналізі великого масиву інформації щодо механізму однорідних злочинів і формуванні соціально-психологічного портрету злочинця. Так, американський дослідник Томас Хергроув (Hargrove) відзначає, що в справах про серійні вбивства застосування комп'ютерних технологій дозволяє пов'язати між собою вбивства, вчинені певною особою на території округу й у різних штатах. Таким чином, полегшується встановлення закономірностей у нерозкритих вбивствах [23].

Іншим напрямком дослідження й використання ознак зовнішності є відстеження певних динамічних проявів підозрюваної особи під час проведення слідчих (розшукових) дій (СРД) за її участю (допит, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент). Окрім змісту показань важливими є поза, міміка, жести, типові рухи, що можуть орієнтувати слідчого у відвертості чи брехливості допитуваної особи, намаганні надати допомогу в установленні істини чи ввести в оману. Ця інформація отримала назву невербальної (несловесної), яка не фіксується в протоколі СРД, але може знайти відображення під час використання відеозапису для фіксації її ходу й результатів. Невербальна інформація може бути використана слідчим, як орієнтуюча, під час оцінки результатів СРД та поведінки її учасників. Разом з тим динамічні прояви особи, зафіксовані у відеозаписі проведених СРД,

можуть бути використані при проведенні судової психологічної експертизи для доказування певних обставин поведінки обвинуваченого чи інших учасників кримінального провадження. Тому видається досить важливим у кримінальному провадженні виділяти не тільки формально-процесуальну сторону, але й уміння налагоджувати невербальну комунікацію, яка надає можливість розуміння поведінки представників різних соціальних, вікових, гендерних, культурних і релігійних спільнот [24, с. 5]. Зокрема, несловесна інформація видається надзвичайно важливою у випадку вирішення питання про можливість чи неможливість пред'явлення допитуваній особі для впізнання підозрюваного [25].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що криміналістичне вчення про особу злочинця нерозривно пов'язано з відповідними положеннями кримінального права, кримінального процесу й кримінології. Характер такого зв'язку визначається співвідношенням матеріального й процесуального права, в яких сформульовані завдання покликані вирішувати кримінологія й криміналістика, що сформувалися саме для цього шляхом брунькування від материнських наук. Накопичені кримінологією і криміналістикою відомості про особу злочинця біологічного й соціально-психологічного характеру використовуються для вирішення близьких, але різних завдань. Якщо кримінологічне вчення про особу злочинця орієнтовано на його використання для усунення чи нейтралізацію детермінантів злочинної поведінки, то криміналістичне вчення має наступні елементи, що зумовлюють вектори їх практичного застосування у кримінальному провадженні:

1) реєстрація злочинців, засуджених за вчинені кримінальні правопорушення (а також затриманих підозрюваних), з метою використання облікових відомостей для ідентифікації особи і кримінально-правової кваліфікації її діянь (рецидиву) та визначення виду й міри кримінального покарання;

2) складання суб'єктивних портретів невідомих злочинців (словесного, композиційного, мальованого, соціально-психологічного) для їх розшуку й ідентифікації;

3) визначення закономірного зв'язку біологічних і соціально-психологічних рис злочинців певної категорії з іншими елементами механізму злочинної діяльності (вибору виду злочину, місця й часу вчинення, жертви, способу, характером слідів);

4) вивчення особи підозрюваного (обвинуваченого), його поведінки під час проведення СРД й використання отриманих відомостей для обрання тактики їх проведення, прийняття процесуальних рішень.

У сучасній криміналістичній габітології (в широкому її розумінні) мають бути враховані історичні наукові розробки видатних учених минулого, можливо переглянуті їх попередні оцінки, що може надати поштовх для визначення нових на-

прямків дослідження особи злочинця з використанням новітніх комп'ютерних технологій. Видається, що вони торкаються не тільки розроблення технічних засобів фіксації ознак зовнішності людини, але й тактики проведення слідчих (розшукових) дій, установлення закономірних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики злочинів окремих видів та їх використання в конкретних кримінальних провадженнях. Стаття не претендує на остаточне вирішення всіх проблемних питань розроблення й використання криміналістичного вчення про особу злочинця, а є запрошенням для подальшого дослідження й обговорення означених векторів практичного його застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Jianqing L. The personality of the criminal. *Encyclopedia of Psychology ECPH*. Springer, Singapore. 2024. URL: https://doi.org/10.1007/978-981-99-6000-2_284-1
- [2] Sadulski J. Criminal Personality Traits: What Drives People to Crime? *Criminal justice blog american military university*. 2025. URL: <https://www.amu.apus.edu/area-of-study/criminal-justice/resources/criminal-personality-traits/>
- [3] Winerman L. Criminal Profiling: The Reality Behind the Myth. *American Psychological Association*. 2004. Vol. 35. No. 7 URL: <https://www.apa.org/monitor/julaug04/criminal#:~:text=Organized%20behaviors%2D%2Dlike%20positioning,%2C%20mutilation%2C%20execution%20or%20plunder>.
- [4] Ващук О. П. Невербальна інформація в кримінальному провадженні: теоретико-методологічні основи : монографія. Одеса : Вид. дім Гельветика», 2017. 430 с.
- [5] Калюга К. В. Особа злочинця як об'єкт криміналістичного дослідження: сучасний стан та перспективи розвитку : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 474 с. URL: https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/new_d0872702/40_1/a.pdf
- [6] Alibekiroğlu S., Droshchenko T., Serdiuk N. Particularities of Forensic Study of Criminal Personality. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 2023. № 33(4). P. 159–177. URL: <https://doi.org/10.32353/khrife.4.2023.11>
- [7] Лазаренко А. М., Максименко М. І. Кримінологічне профілювання як методика запобігання самовільному залишенню військової частини та місця служби. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 2. С. 854–858. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.125>
- [8] Гродецький Ю. В., Зайцев О. В. Поняття суб'єкта кримінального правопорушення. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2024. № 1(21). С. 255–281. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.21.308048>
- [9] Ігнатів О. М. Кримінально-правова характеристика осіб, які вчиняють розбої. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2014. Вип. 24. Т. 4. С. 19–25.
- [10] Конопельський В. Я., Мармура О. З., Цивінський О. І. Кримінально-правова характеристика корупційних злочинів (у схемах) : посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 72 с.
- [11] Денисов С. Ф. Особа злочинця у кримінологічній теорії України. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2020. № 1(22). С. 152–159.
- [12] Беккарія Чезаре. Про злочини та покарання. Київ : Центр навч. літ. 2020. 140 с.

- [13] Чезаре Ломброзо. Людина злочинна / переклад з італійськ. Харків : Укр-Паблішер, 2023. 416 с.
- [14] Джужа О. М. Кримінологічна парадигма Ганса Гроса. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*. 2016. № 3(25). Ч.1. С. 23–26.
- [15] Білокінь С. І. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР. 1917–1941 рр. : джерелознавче дослідження. Київ : Пенмен, 2017. 768 с.
- [16] Gross H. Aufgabe und Ziele. *Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik*. Leipzig : Verlag Von F. C. V. Vogel, 1902. 372 s. URL: <https://archive.org/details/ArchivFrKriminalAnthropologieUndKriminalistik.V.08.1902/page/n5/mode/2up>
- [17] Гусар Л. Біологічна концепція Чезаре Ломброзо. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 249–253. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.41>
- [18] Чисніков В. М. Альфонс Бертільйон – основоположник «наукової поліції» (до 160-річчя з дня народження). *Криміналістичний вісник*. 2013. № 1(19). С. 212–219.
- [19] Журавель В. А. Закономірності, які вивчає криміналістика. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 1. С. 227–249. URL: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-30-1-227>
- [20] Edelstein A. Serial Murder Profiling: Our Contemporary Understanding. *Journal for Medical & Legal Affairs*. 2016. Vol. № 1(2). P. 111–120. URL: <https://doi.org/10.19104/jfml.2016.110>
- [21] Опанасенко Н. О. Соціально-психологічний портрет особи злочинця – військовослужбовця. *Право і суспільство*. 2022. № 4. С. 424–429. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.61>
- [22] Гупалюк А. С. Застосування методу психологічного профілювання злочинця при здійсненні слідчих дій зі встановлення мотиву та мети злочину. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 674–676. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/163>
- [23] Can a Computer Code Catch Killers? *Columbian College of Arts & Sciences*. 2019. URL: <https://columbian.gwu.edu/can-computer-code-catch-killers>
- [24] Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
- [25] Волобуєв А. Ф. Пред'явлення особи для впізнання: пред'являти чи не пред'являти. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2025. Вип. 80. С. 282–288. URL: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2025.80.282>

REFERENCES

- [1] Jianqing, L. (2024). The personality of the criminal. *Encyclopedia of Psychology ECPH*. Springer, Singapore. Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-981-99-6000-2_284-1
- [2] Sadulski, J. (2025). Criminal Personality Traits: What Drives People to Crime? *Criminal justice blog american military university*. Retrieved from <https://www.amu.apus.edu/area-of-study/criminal-justice/resources/criminal-personality-traits/>
- [3] Winerman, L. (2004). «Criminal Profiling: The Reality Behind the Myth». *American Psychological Association*, 35(7). Retrieved from <https://www.apa.org/monitor/julaug04/criminal#:~:text=Organized%20behaviors%2D%2Dlike%20positioning,%2C%20mutilation%2C%20execution%20or%20plunder>
- [4] Vashchuk, O. P. (2017). *Nonverbal information in criminal proceedings: theoretical and methodological foundations*. Odesa: Helvetica Publishing House.

- [5] Kalyuga, K. V. (2021). The personality of the criminal as an object of forensic research: current state and development prospects (Doctoral of Law dissertation, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine). Retrieved from https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/new_d0872702/40_1/a.pdf
- [6] Alibekiroğlu, S., Droshchenko, T., & Serdiuk, N. (2023). Particularities of Forensic Study of Criminal Personality. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 33(4), 159–177. Retrieved from <https://doi.org/10.32353/khrife.4.2023.11>
- [7] Lazarenko, A. M., & Maksymenko, M. I. (2025). Criminological profiling as a method of preventing unauthorized abandonment of a military unit and place of service. *Analytical and comparative law*, 2, 854–858. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.125>
- [8] Grodetskyi, Yu. V., & Zaitsev, O. V. (2024). The concept of the subject of a criminal offense. *Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine*, 1(21), 255–281. Retrieved from <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.21.308048>
- [9] Ignatov, O. M. (2014). Criminal and legal characteristics of persons who commit robberies. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series LAW*, 24(4), 19–25.
- [10] Konopelskyi, V. Ya., Marmura, O. Z., & Tsyvinskyi, O. I. (2019). *Criminal and legal characteristics of corruption crimes (in diagrams)*. Lviv: Lviv State Internal Affairs Department.
- [11] Denisov, S. F. (2020). The personality of the criminal in the criminological theory of Ukraine. *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 1(22), 152–159.
- [12] Beccaria Cesare (2020). *On Crimes and Punishments*. Kyiv: Center for Educational Literature.
- [13] Cesare Lobroso (2023). *The Criminal Man*. Kharkiv: Ukr-Publisher.
- [14] Dzhuzha, O. M. (2016). Hans Gross' criminological paradigm. *Criminological theory and practice: experience, current problems and ways to solve them*, 1, 3(25), 23–26.
- [15] Bilokin, S. I. (2017). Mass terror as a means of state administration in the USSR. 1917–1941: a source study. Kyiv: Penman.
- [16] Gross, H. (1902). *Aufgabe und Ziele*. *Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik*. Leipzig: Verlag Von F. C. V. Vogel. Retrieved from <https://archive.org/details/ArchivFrKriminalAnthropologieUndKriminalistik.V.08.1902/page/n5/mode/2up>
- [17] Husar, L. (2020). The Biological Concept of Cesare Lombroso. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 8, 249–253. Retrieved from <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.41>
- [18] Chisnikov, V. M. (2013). Alphonse Bertillon – the founder of the «scientific police» (to the 160th anniversary of his birth). *Criminalistics Bulletin*, 1(19), 212–219.
- [19] Zhuravel, V. A. (2023). Regularities studied by forensic science. *Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 30(1), 227–249. Retrieved from <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-30-1-227>
- [20] Edelstein, A. (2016). Serial Murder Profiling: Our Contemporary Understanding. *Journal for Medical & Legal Affairs*, 1(2), 111–120. Retrieved from <https://doi.org/10.19104/jfml.2016.110>
- [21] Opanasenko, N. O. (2022). Socio-psychological portrait of a criminal – a military serviceman. *Law and Society*, 4, 424–429. Retrieved from <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.4.61>
- [22] Gupalyuk, A. S. (2023). Application of the method of psychological profiling of a criminal in carrying out investigative actions to establish the motive and purpose of a crime. *Legal Scientific Electronic Journal*, 674–676. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/163>

- [23] Can a Computer Code Catch Killers? (2019). *Columbian College of Arts & Sciences*. Retrieved from <https://columbian.gwu.edu/can-computer-code-catch-killers>
- [24] Kovalynska, I. V. (2014). *Nonverbal Communication*. Kyiv: Publishing House «Education of Ukraine».
- [25] Volobuev, A. F. (2025). Presentation of a person for identification: to present or not to present. *Bulletin of Lviv University. Legal Series*. 80, 282–288. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2025.80.282>

Анатолій Федотович Волобуєв

Доктор юридичних наук, професор

Професор кафедри кримінально-правових дисциплін

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

49005, просп. Науки, 26, Дніпро, Україна

email: vaf26@ukr.net

Anatoly F. Volobuiev

Doctor of Law, Professor

Professor of the Department of Criminal Law Disciplines

Dnipro State University of Internal Affairs

Dnipro, Ukraine

49005, 26 Nauky Av., Dnipro, Ukraine

email: vaf26@ukr.net

Рекомендоване цитування: Волобуєв А. Ф. Криміналістичне вчення про особу злочинця в міждисциплінарному вимірі. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2026. Том 33. № 1. С. 358–369. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-358>

Suggested Citation: Volobuiev, A. F. (2026). Criminalistics Theory of the Personality of a Criminal in an Interdisciplinary Dimension. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 33(1), 358–369. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-358>

Дата першого надходження статті до видання: 27.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.02.2026

Дата публікації (оприлюднення): 31.03.2026